

Whitepaper Dierenwelzijn

4 JULI 2022

Condor Consultancy

**Gemaakt door: Henk Rosendal en
Yvon Bemelman**

Whitepaper Dierenwelzijn

WAT IS DIERENWELZIJN, WANNEER IS HET ONTSTAAN, WELKE WET- EN REGELGEVING GELDT HIERVOOR EN HOE KAN JE VERBETERINGEN IN JE EIGEN KETEN DOORVOEREN?

Wat is dierenwelzijn?

Dierenwelzijn gaat over de fysieke en emotionele toestand waarin het dier leeft en zoals het door het dier wordt ervaren. Als er voldaan wordt aan de natuurlijke behoeften van het dier is er sprake van 'dierenwelzijn'. Een goed gedrag en gezondheid geven aan dat het dier het goed heeft. Het begint met een op het dier afgestemde huisvesting en de juiste voeding. Hiervoor is kennis nodig om te weten wat het dier nodig heeft en wat normale gedragingen zijn. Alleen dan kan je beoordelen of er sprake is van goed dierenwelzijn.

Wie hebben met dierenwelzijn te maken?

Iedereen heeft te maken met dierenwelzijn. Op een directe manier omdat je werkt met dieren of met producten van dierlijke oorsprong zoals vlees, zuivel of bijvoorbeeld leder. Indirect hebben we allemaal te maken met dierenwelzijn vanwege o.a. de voeding die we eten / drinken of de kleding die we dragen.

Ethische bezwaren houden van dieren

Tegenwoordig zijn er ethische bezwaren voor het (intensief) houden van dieren. Mensen hebben vaak verschillende meningen over hoe je met dieren hoort om te gaan. Bij het bepalen van wat een goed of minder goed dierenwelzijn is, spelen beleving, feiten en kennis een belangrijke rol.

Voor sommige mensen is dierenwelzijn gelijk aan dieren in vrijheid laten leven. Maar volgens deze visie voldoet geen enkele vorm van houden van dieren. Tegenwoordig wordt daarom meer gekeken naar het houden van dieren met minder beperkingen.

Hierbij worden de laatste wetenschappelijke inzichten gevolgd. Bijvoorbeeld meer leefruimte en afleidingsmateriaal voor landbouwdieren, zoals het Beter Leven keurmerk voorschrijft.

Ontwikkeling welzijn landbouwdieren

Tot ongeveer 1950 werden landbouwdieren op traditionele wijze gehouden. De boeren voerden de dieren dagelijks handmatig en verwijderden de uitwerpselen. De dieren konden ook naar buiten. Na de Tweede Wereldoorlog ontstond een nieuwe generatie boeren die de dieren in meer gespecialiseerde houderijsystemen binnen hielden met meer automatisering in plaats van handwerk voor de dagelijkse werkzaamheden. Met deze ontwikkeling werd de concentratie van het aantal landbouwdieren op steeds minder boerderijen een feit. Door de groeiende wereldbevolking, het contact met huisdieren en de komst van TV en andere media werd het dierenleven (ook wilde dieren) steeds meer toegankelijk.

In de tweede helft van de 20^e eeuw ontstaat er een groeiende aandacht voor het welzijn van dieren. Met als gevolg dat alle geïstitutionaliseerde vormen van diergebruik, in wetenschap en voor vermaak, onderwerp werden voor kritiek. Het gebruik van dieren in de agrarische sector werd beschermd voor kritiek vanwege twee belangrijke overtuigingen:

1. De bijbel spreekt positief over herders en het houden van dieren. Als zij goed voor de dieren zorgen (voeding en gezondheid), dan is veeteelt legitiem.
2. Verering van boerenfamilies die in een harmonieuze relatie met het land leven.

De standaard kritiek voor intensieve veeteelt:

- Corporaties nemen familiebedrijven over.
- Schaalvergroting familiebedrijven.
- Het traditionele 'boeren' is vervangen door bedrijven die de winst opstrijken.
- Het houden van dieren is door deze verschuiving veranderd van diergericht naar winstgericht wat desastreus is voor dierenwelzijn.

Problemen met de standaard kritieken:

- Het zijn belangrijke punten maar niet gebaseerd op (empirisch) wetenschappelijk onderzoek.
- Het lijkt plausibel te denken dat dieren in een kleinschalig gehouden veehouderij beter af zijn dan in een grootschalige veehouderij. Waar beslissingen worden

genomen door mensen die zelf niet in contact staan met dieren of waar mensen in loondienst werken en geen deel van het (familie)bedrijf zijn. Maar hier tegenover staat, dat als een klein bedrijf niet de middelen heeft om bepaalde verbeteringen door te voeren, dit ook kan leiden tot welzijnsproblemen.

Ontwikkeling regelgeving

In Europa hebben we te maken met steeds meer regelgeving op het gebied van dierenwelzijn. De eerste EU-regels die landbouwdieren beschermen dateren uit 1974 en gingen over de bescherming van dieren in slachthuizen. Daarna zijn er steeds meer regels bijgekomen. We kunnen inmiddels spreken van 40 jaar dierenwelzijn in de EU. Zie [samenvatting](#).

EU-regels inzake dierenwelzijn omvatten de zogenoemde “vijf vrijheden”:

- 1. Vrij van honger en dorst*
- 2. Vrij van ongemak*
- 3. Vrij van pijn, verwonding en ziekte*
- 4. Vrij om normaal gedrag te vertonen*
- 5. Vrij van angst en leed*

De vijf vrijheden zijn indertijd opgesteld als reactie op een boek met de naam 'Animal Machines' door Ruth Harrison in 1964. Ze gelden voor alle dieren en zijn in Nederland ook opgenomen in de Wet Dieren.

De Europese Unie pleit al 40 jaar voor dierenwelzijn en wordt algemeen erkend als wereldleider met de strengste normen voor dierenwelzijn ter wereld. EU-regels hebben ook een positieve invloed gehad op wetgeving in derde landen. Deze gaan vooral over landbouwdieren (op de boerderij, tijdens het transport en het slachten), maar ook over wilde dieren, laboratorium- en huisdieren.

In mei 2021 was er een speciale [Eurobarometer](#) over de houding van Europeanen ten opzichte van dierenwelzijn. Hierbij gaf 82 procent aan dat het welzijn van boerderijdieren beter beschermd moet worden dan het nu is.

EU-consumenten willen dus graag dierenwelzijnsvriendelijke producten kopen. Zelfs als ze daarvoor van winkel moeten veranderen of meer moeten betalen. Ook vinden zij dat

ze niet over de nodige informatie beschikken om een goede keuze te kunnen maken tussen producten in het kader van dierenwelzijn.

In de eerste EU-enquête over dierenwelzijn in alle 27 lidstaten (+ Turkije en Kroatië), zei 62% van de respondenten dat ze hun winkelgewoonten zouden veranderen om meer dierenwelzijnsvriendelijke producten te kunnen kopen. Uit het onderzoek komt ook naar voren dat burgers het gevoel hebben dat ze deze mogelijkheid op dit moment niet krijgen, vanwege onvoldoende informatie over de voedselproductie. Een grote meerderheid van de respondenten steunde het idee van etikettering of logo's om aan te geven aan welke dierenwelzijnsnormen werd voldaan bij de productie van het voedsel dat ze kopen.

Nieuwe regelgeving voor een EU-logo wordt op dit moment uitgewerkt. De huidige regelgeving voor dierenwelzijn bij de productie van eieren wordt als uitgangspunt genomen bij de ontwikkeling van een nieuw EU-label. Hierin worden tevens de bestaande dierenwelzijnslabels meegenomen, zoals biologisch en Beter leven keurmerk, om tot één standaard te komen.

De **VleesWijzer** is in 2009 opgericht als hulpmiddel voor consumenten om hen te informeren bij het kopen van vlees of [vleesvervangende](#) producten met informatie over dierenwelzijn en [milieu-impact](#) van de verschillende soorten. Stichting Varkens in Nood maakte de wijzer in samenwerking met Milieudefensie.

De VleesWijzer is overgegaan in de SuperWijzer, die vervolgens in 2012 is overgegaan in de Questionmark-app waarin veel meer producten zijn opgenomen. Door de producten te scannen met de app of ze op te zoeken op de website, zien consumenten in één oogopslag hoe de producten scoren op het gebied van volksgezondheid, milieu, mensenrechten en dierenwelzijn.

Verbeteren dierenwelzijn

Er komen steeds meer onderzoeken naar dierenwelzijn. Onze kennis over het natuurlijk gedrag van dieren neemt toe. Hoe meer wetenschap beschikbaar komt, hoe meer regels er zullen volgen.

Er zijn verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan een beter dierenwelzijn, zowel privé als zakelijk. Bijvoorbeeld door bij de aankoop van producten van dierlijke oorsprong te letten op goed onderbouwde informatie over het welzijn van de dieren. Maar ook zakelijk kan je je steentje bijdragen door te kiezen voor een keten met meer aandacht voor dierenwelzijn. Kiezen voor een (duur) label zoals biologisch of (een

hogere ster van) het Beter Leven keurmerk is een goede stap. Maar er zijn ook andere initiatieven waar je in je keten op kan letten om het dierenwelzijn te verbeteren.

In de tabel 'Mogelijke verbeteringen dierenwelzijn in de vleesketen' (zie volgende twee pagina's) is te zien welke wet- en regelgeving van toepassing is per partij in de keten. Daarnaast zijn de mogelijke bovenwettelijke acties benoemd die per schakel in de keten genomen kunnen worden. Een handig overzicht die handvaten biedt om dierenwelzijn in je eigen keten bespreekbaar te maken én te verbeteren.

Condor Consult

Heb je na het lezen van deze whitepaper een vraag? Of kunnen wij jou ergens mee helpen?

Boek dan een CONDOR CONSULT

- Met inzicht én overzicht
- Rekening houdend met trends en ontwikkelingen
- Dat aansluit op de eigen praktijksituatie
- Ons advies = maatwerk

In 30 minuten direct inzicht in je vraag!

[Boek hier jouw Condor Consult](#)

Tabel: Mogelijke verbeteringen dierenwelzijn in de vleesketen

Partijen in de vleesketen die primair verantwoordelijk zijn voor dierenwelzijn:

Partij	Wet- en regelgeving (NL, BE, EU)	Bovenwettelijke activiteiten
(Pluim)veehouderij	<ul style="list-style-type: none"> -Algemene bescherming alle landbouwhuisdieren (RL 98/58/EG) -Bescherming van legkippen (RL 1999/74/EG) -Bescherming van kippen voor vleesproductie en vleeskuikens (RL 2007/43/EG) -Bescherming van kalveren (RL 2008/119/EG) en varkens (RL 2008/120/EG) -Dierenwelzijn en het gemeenschappelijk landbouwbeleid (Verordening (EU)1306/2013) -Uitvoeringsverordening (EU) 2018/329 van de Commissie van 5 maart 2018 tot aanwijzing van een referentiecentrum van de Europese Unie voor dierenwelzijn -NL-Wet dieren, Besluit en Regeling houders van dieren (met NL-omzetting van EU-R-BE-Wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren. -BE- Koninklijke Besluiten (KB 's) bescherming van kalveren (1998), voor landbouwdoel-einden gehouden dieren (2000), varkens (2003), legkippen (2005) en vleeskuikens (2010). -BE- 1-1-2015 controles dierenwelzijn van FAVV naar Vlaams, Waals en Brussels gewest 	<ul style="list-style-type: none"> -Gids Goede Praktijken houders van paarden. -Paardenwelzijnscheck Sectorraad Paarden: De paardenwelzijnscheck is een checklist van waarnemingen omtrent welzijnsniveau aan het dier en zijn omgeving. -Beter Leven keurmerk in dierhouderijfase, uitbreiding eisen betreffende stal, uitloop of buitenruimte van (pluim-) vee: melkkoeien, vleesrunderen, vleeskalveren, varkens + Livar, vleeskuikens, leghennen, kalkoenen en konijnen. - Kwaliteitsregeling Vitaal Kalf, een nieuwe kwaliteitsregeling waarin de hele kalverketen is opgenomen. -Ketens duurzaam varkensvlees en duurzaam rundvlees en standaard kip, enz. -Actieplan Vitalisering Varkenshouderij met ketenkwaliteitssysteem (KKS) Holland Varken
Handel en tussentijds houden	<ul style="list-style-type: none"> -Verordening (EG) nr. 2017/625 van het Europees Parlement en de Raad betreffende officiële controles en andere officiële activiteiten uitgevoerd om de toepassing van de levensmiddelen- en diervoederwetgeving en van de voorschriften inzake diergezondheid, dierenwelzijn, plantgezondheid en gewasbeschermingsmiddelen te waarborgen -BE- 1-1-2015 controles dierenwelzijn van FAVV naar Vlaams, Waals en Brussels gewest. 	<ul style="list-style-type: none"> -NL-Toezichtcamera's exportverzamelplaatsen. -NL-Gedragscode dierenwelzijn in kwaliteitshandboeken voor veemarkten/exportverzamelplaatsen. -NL-Huisregels-Aanvulling door de organisaties paardenmarkten Zuid-Laren-Hedel en Elst op bestaande (wettelijke) regels
Transport	<ul style="list-style-type: none"> -Verordening (EG) nr. 1/2005 van de Raad van 22 december 2004 inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten -Traces (het EU-onlineplatform om verplaatsingen binnen de EU van dieren over de grens te monitoren) -NL-Wet dieren en de Regeling houders van dieren-Hoofdstuk 4 en Beleidsregels dierenwelzijn 2009. NL-Uitvoering Verordening (EG) 1/2005. -BE-KB van 13-06-2010-Getuigschrift vakbekwaamheid vervoerder van dieren -BE- 1-1-2015 controles dierenwelzijn van FAVV naar Vlaams, Waals en Brussels gewest. 	<ul style="list-style-type: none"> -EU-Transport Guidelines (Gidsen Goede Praktijken Diersoorten) -EU-Richtsnoeren transportwaardigheid -NL-Sectorprotocol transportwaardigheid, aanvulling op de EU-richtsnoeren voor toepassing door de sector(sept.2021). -NL-Kamerbrief 14-10-2010-toepassing transportverordening voor hobbydierhouders -NL- Protocol 2015 veetransport bij extreme temperaturen (hitteprotocol, zoals jaarlijks gewijzigd) -NL-Protocol 29-05-2020-pluimveetransport bij hoge/lage omgevingstemperaturen -NL-Werkvoorschrift welzijn tijdens vervoer van gewervelde dierenK-LV-WLZVL-01,14-04-2022 -NL-QLT- Erkenningsregeling QLT (Quality Livestock Transport) van Vee&Logistiek, start met varkens- en biggentransport over de weg -NL-IKB-Varken/IKBNV-plus-welfare met Kwaliteitsregeling diertransport.

Onderbrengen / overliggen	<p>-Verordening (EG) nr. 1099/2009 van de Raad van 24 september 2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden.</p> <p>-NL- Wet dieren-Besluit houders van dieren -Hoofdstuk 2 , art. 2.2 t/m art. 2.45 Houden van dieren voor landbouwdoeleinden.</p> <p>-BE- 1-1-2015 controles dierenwelzijn van FAVV naar Vlaams, Waals en Brussels gewest.</p>	<p>-NL-TRCVWA/2022/5101 -15-06-2022 Advies transportwaardigheid afgemolken melkkoeien. Beoordelingstabel met beoordelingsindicatoren voor afgemolken koeien.</p> <p>NL-NVWA-werkvoorschrift toezicht op welzijn van hoefdieren in slachthuizen -code WLZVL-017 dd. 04-04-2022.</p> <p>M.n. Bijlage 6 : HUISVESTINGS- EN VERZORGINGSNORMEN BESLUIT HOUDERS VAN DIEREN.</p>
Slachten / uitsnijden	<p>-Verordening(EG) 853/2004: slachthuis procedure opstellen en invoeren die garandeert dat het welzijn van de dieren bij aankomst bevredigend is (HACCP-plan).</p> <p>-Verordening (EG) nr. 1099/2009 van de Raad van 24 september 2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden.</p> <p>-NL- Wet dieren-Besluit houders van dieren -Hoofdstuk 5 en Regeling houders van dieren -Hoofdstuk 5(NL-uitvoering Verordening(EG) 1069/2009).</p> <p>-BE-Besluit 19-02-2016 van de Vlaamse Regering betreffende de bescherming van dieren bij het slachten of doden.</p> <p>-BE-Decreet 07-07-2017- houdende wijziging van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren m.b.t. de toegelaten methodes voor het slachten van dieren.</p> <p>-BE- 1-1-2015 controles dierenwelzijn van FAVV naar Vlaams, Waals en Brussels gewest.</p>	<p>-NL-toezichtcamera's slachthuizen dierenwelzijn.</p> <p>-NL-Welzijngids voor goede praktijken pluimveeslachterijen (2021).</p> <p>-NL-leveringsvoorwaarden welzijn dieren slachthuis: over afspraken-geen letsel/geen lijden, vervoermiddel, personeel en dieren voldoen aan de eisen, eventuele aanvullingen over vervoersomstandigheden, maximale reistijd, diercategorieën of gewichtsklassen van dieren.</p> <p>-NL-regels op het doden van dieren buiten een slachthuis, het slachten van gekweekt wild, pluimvee, konijnen en hazen. Dit zijn regels die geheel buiten reikwijdte van de verordening vallen.</p> <p>-NL-Convenant onbedwelmd slachten volgens religieuze riten.</p> <p>-NL-Stichting Beter Leven keurmerk (SBLk)-controles slachterijen, uitsnijderijen, en verpakkers.</p> <p>-BE- FAVV-Omzendbrief PCCB/S3/927854 Slachthygiëne bij als landbouwhuisdier gehouden hoefdieren.</p>
Handel / verkoop	<p>-Sinds 1 januari 2022 is Verordening (EU) 2018/848 met regels voor de biologische productie en de etikettering van biologische producten, -Gedelegeerde Verordening (EU) 2020/427 van de Commissie met gedetailleerde productievoorschriften voor biologische producten.</p> <p>-Gedelegeerde Verordening (EU) 2021/642 van de Commissie wat betreft bepaalde informatie die op de etikettering van biologische producten moet worden verstrekt.</p> <p>-Uitvoeringsverordening (EU) 2021/1165 van de Commissie tot toelating van bepaalde producten en stoffen voor gebruik in de biologische productie en tot vaststelling van hun lijsten. Enz. enz.</p> <p>-NL-Landbouwkwaliteitswet, Landbouwkwaliteitsbesluit en- regeling.</p>	<p>-NL-Stichting Beter Leven keurmerk (SBLk) -controles eierpakstations, verpakkers, verwerkers, vleeswaren-producenten, logistieke dienstverleners, retailers en foodservicebedrijven</p> <p>-NL-Reglementen SKAL Biocontrole. De reglementen beschrijven hoe Skal Biocontrole certificeert en toezicht houdt in Nederland.</p> <p>- Questionmark-app (check hoe producten scoren op het gebied van volksgezondheid, milieu, mensenrechten en dierenwelzijn)</p> <p>- Nieuw EU-label dierenwelzijn (van gangbaar tot biologisch) is in ontwikkeling en wordt verplicht voor alle verkopers.</p>